

KONU

ALİŞTIRMA

CÜMLE: Bir düşünceyi isteği, haberi ya da duyguyu anlatmamızı sağlayan, bir veya birden çok sözcükten oluşan anlatım birimine “cümle” denir.

ÖRNEK: Yoruldum. - Eşyaları taşıırken çok yoruldum.

FİİL ÇATISI (EYLEMDE ÇATI)

Cümlede eylemin öznesine ve nesnesine göre aldığı biçimlere eylemin çatısı denir.

Çatı, **yüklemi eylem olan** cümlelerde aranır.

Eylem, çatısına göre ikiye ayrılır:

Öznesine Göre Eylemler	Nesnesine Göre Eylemler
1. Etken eylem	1. Geçişli eylem
2. Edilgen eylem	2. Geçişsiz eylem

<< Dönüşlü eylem

<< işteş eylem

NESNELERİNE GÖRE FİİLLER (NESNE - YÜKLEM İLİŞKİSİ)**1. Geçişli Fiiller**

Neyi ve kimi sorularına cevap veren, yani nesne alabilen fiiller geçişlidir.

Annem erkenden söfrayı hazırladı. (Geçişli)
Nesne

Bir fiilin geçişli olabilmesi için cümlede nesnenin mutlaka yer alması gerekmez. Fiilin mantıkça bir nesne alabilmesi geçişli olması için yeterlidir.

Odadaki kitaplığın en üst rafına dizdiler. (Geçişli)
(Nesne yazılmamıştır fakat kitapları şeklinde bir nesne getirebileceğimiz için fiil geçişli olarak kabul edilir.)

2. Geçişsiz Fiiller

Neyi ve kimi sorularına cevap vermeyen, yani nesne almayan fiiller geçişsizdir.

Erkenden çalışmak için işe gitti. (Geçişsiz)

Fiilin geçişli veya geçişsiz olduğunu anlamak için, cümlede uygun bir yerine "onu" diye bir nesne getirmek gerekir.

Öğleden sonra denizde yüzdü. **Onu yüzdü.**

Bu cümlede yüklem onu kelimesini alamadığı için fiil (yüklem) geçişsizdir.

Köyden gelince arabayı yıkattı. **Onu yıkattı.**

Bu cümlede yüklem onu kelimesini aldığı için fiil (yüklem) geçişlidir.

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlelerin yüklemelerini inceleyiniz yüklemi oluşturan fiilleri geçişli geçişsiz olarak altlarına belirtiniz.

Örnek:

Çocuklar arka bahçeye güzel bir kulübe yapmışlar.

|geçişli..... |

Yeşi şarkısıyla ünlenip adını bizlere duyurdu.

| |

Mağazanın yeni ürünleri satışa çıkarıldı.

| |

Çalışan ve gerçekten isteyen başarılı olur.

| |

Hasat parasının bir kısmını bankaya yatırdı.

| |

Yaşananlar bir süre sonra tamamen unutuldu.

| |

Şimdi oralarda neler yaptığını düşünüyorum.

| |

Çok grurlu bir yapım olduğu için yardım istedim.

| |

Hiçbir şey söylemeden montunu alıp dışarı çıktı.

| |

Üniversite oyunlarına altmış öğrencimiz girecek.

| |

Mavi Göl ünlendikçe daha çok ziyaret ediliyor.

| |

Yağışların akşam saatlerinde etkili olması bekleniyor.

| |

Sınıfa yeni gelen öğrenciyi tuhaf buldum.

| |

Birlikte sahildeki yeni yolda dakikalarca yürüdüler.

| |

Öğretmen çantasının içinden yeni bir kitap çıkardı.

| |

Gökyüzünü izlerken yıldızlardan biri parladı.

| |

Usta arabanın debraj balatasını değiştirdi.

| |

İşe gitmek için evinin önünden dolmuşa bindi.

| |

Sabaha kadar gözüne uyku girmedii.

| |

Hafta sonu geldi mi bütün gün aralıksız okurdu.

| |

Hava tam kararmadan bahçemizi temizledik.

| |

Karşısında beni görünce çok sevindi.

| |

Dolmuş gelmeyince okuldan eve kadar yürüdüm.

| |

ETKİNLİK

TEST

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki metinde yer alan fiilleri boş alana yazarak geçişli ve geçişsiz olarak ayırınız.

Çamaşır makinası bozulduğu için çamaşırları elde yıkamış.

Fiil: (.....) Geçişli () Geçişsiz ()

Eline batan diken bir iğne yardımıyla çıkarmalısın.

Fiil: (.....) Geçişli () Geçişsiz ()

Başına kötü bir olay gelince hemen sızlanıyordu.

Fiil: (.....) Geçişli () Geçişsiz ()

El arabasına dizilen tuğlaları beşinci kata çektiler.

Fiil: (.....) Geçişli () Geçişsiz ()

Babam komedi filmini izlerken çok keyiflenmişti.

Fiil: (.....) Geçişli () Geçişsiz ()

Arkadaşını zor durumda bırakmamak için susuyordu.

Fiil: (.....) Geçişli () Geçişsiz ()

Dedesini havalimanında karşıladılar.

Fiil: (.....) Geçişli () Geçişsiz ()

İş yerine giderken yolda gördüğü herkesi selamlamıştı.

Fiil: (.....) Geçişli () Geçişsiz ()

TÜRKÇE DERSİ

Aşağıdaki cümlelerden geçişli olmasına rağmen nesne bulunmayan cümleleri işaretleyiniz.

[] Polisler ikinci kontrol noktasında durdurdu.

[] Müzik dinlemek ruhumu dinlendiriyor.

[] Yemekler sofraya gelir gelmez çocuklar yedi.

[] Teyzem, Samsun'dan gelirken getirmişti.

[] Zeka oyunları dersinde yeni oyunlar öğrendi.

[] Tam adresi söyleyecekken birden kapandı.

[] Salondan girer girmez gelenleri süzdü.

[] Yazı yazmak için sakın bir yer arıyordu.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi çatı bakımından farklıdır?

- A) Canan, hapur hupur yemek yiyor.
- B) Emine, oyuncak bebeğiyle oynuyor.
- C) Mustafa, çantayı olduğu gibi boşaltıyor.
- D) Selis, aynanın karşısına geçmiş süsleniyor.

2. Aşağıdakilerden hangisi nesne-yüklem ilişkisi bakımından diğerlerinden farklıdır ?

- A) Kimseden yardım istemeden çocuklarını bugünlere getirdi.
- B) Hayata, fakir bir köylü çocuğu olarak başlamıştı.
- C) Parmaklarıyla sana başkalarını işaret edecekti.
- D) Çocuklarını ve komşularını da çağırdı.

3. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin çatısı nes-nesine göre farklıdır?

- A) Fukaranın tavuğu kıymetli olur.
- B) Fukaranın açtığı kuyudan su çıkmaz.
- C) Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar.
- D) Fukara, ekmeği az az yer.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi "geçişli" bir eylem değildir ?

- A) Yepyeni bir dünyanın kapısını aralamıştı.
- B) Ama halk böyle yorumlamıyordu olanları.
- C) Evinin kapısını da kapatmıştı dostlarına.
- D) Yüzümüze bile bakmıyor artık o bizim.

- 1. Önündeki kilimi, büyük bir özenle dokuyordu.
- 2. Ocaktaki ateş yavaş yavaş güçlendi.
- 3. Yavaşça duvarın dibindeki yatağa uzandı.
- 4. Tüm özlemlerini, bu günlüğe yazıyordu.

5. Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangi ikisinin yüklemi "geçişli" eylemdir?

- A) 1. ve 2. B) 1. ve 4. C) 2. ve 3. D) 3. ve 4.

(1) Kanepenin üzerine sere serpe uzandım. (2) Parmaklarımı iç içe geçirdim, ellerimi başımın altına kenetledim ve (3) şimdi yüreğimin genişliğine sığmayan seni dinliyorum. (4) Kuruyan bitkinin de yeşeren düşüncenin de her harfi seni anlatıyor.

6. Numaralanmış cümlelerin hangisinde yüklem geçişli fiil değildir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi geçişli bir fiildir?

- A) Şair bize yeni yazdığı bir şiirini okudu.
- B) İçeriye orla yaşlı, zayıf bir adam girdi.
- C) Uykusu gelince salondaki koltuğa uzandı.
- D) Ön sıradaki koltuklardan birine oturdu.